

JOGSZABÁLYOK SZABVÁNYOK

Szovjet jogszabályok, irányelvek, szabványok és módszertani instrukciók a tudományos–műszaki tájékoztatásról

A tudományos–műszaki tájékoztatás szabályozásának témaköréből a Szovjetunióban 1979 januárja és 1980 februárja között az alábbi normatív jellegű dokumentumok jelentek meg:

I. Tájékoztató munka

1. Az Állami Tudományos és Műszaki Bizottság 1979. december 10-i 581. sz. rendelete az algoritmusok és programok országos fondjáról.

2. Az Állami Tudományos és Műszaki Bizottság 1968. november 6-i 389. sz., 1970. április 20-i 129. sz. és 1979. május 11-i 195. sz. határozatán alapuló utasítás a kandidátusi és doktori disszertációk VINITI-be történő beküldésének rendjéről, mikrofilmezéséről, a róluk való tájékoztatásról és másolatszolgáltatásról.

3. Az Állami Tudományos és Műszaki Bizottság Tudományos–Műszaki Információs és Propaganda Igazgatóságának 1980. június 18-án jóváhagyott ideiglenes szabályzat a mágnesszalagos információk terjesztésének rendjéről az Állami Tudományos–Műszaki Információs Rendszer keretei között.

4. Az Állami Tudományos és Műszaki Bizottság Tudományos–Műszaki Információs és Propaganda Igazgatóságának 1980. január 23-i rendelete az élenjáró termelési tapasztalatokat tükröző mágnesszalagos információk létrehozásáról, valamint gyűjtésük, feltárásuk és cseréjük egységes rendszerének alapelveiről.

5. Az Állami Tudományos és Műszaki Bizottság 1980. április 4-i 6. sz. rendelete az Állami Tudományos–Műszaki Információs Rendszer munkatársainak továbbképzéséről.

6. Az Állami Tudományos és Műszaki Bizottság 1979. január 15-i irányelvei a valutáért beszerzett külföldi természettudományi és műszaki irodalom hatékonyabb hasznosításáról.

7. Az Állami Tudományos és Műszaki Bizottság mellett működő Ágazatközi Szak-, Tudományos és Műszaki Könyvtári Koordinációs Bizottság 1979. április 2-i ülésén jóváhagyott módszertani útmutató a külföldi irodalom használatának nyilvántartásáról.

8. Az Állami Tudományos és Műszaki Bizottság Tudományos–Műszaki Információs és Propaganda Igazgatóságának 1979. június 29-i módszertani útmutatója a tudományos–műszaki könyvtárak letéti állománya központi címjegyzékének előkészítésére és kiadására.

9. Az Állami Tudományos és Műszaki Bizottság Tudományos–Műszaki Információs és Propaganda Igazgatóságának 1979. augusztus 28-i szabályzata a Szovjetunió Nyilvános Tudományos–Műszaki Könyvtára (GPNTB SZSZSZR) és az Orosz Föderációban működő ágazatközi területi tudományos–műszaki információs és propaganda központok állományépítési és -használati együttműködéséről az ipari termék- és gyártmánykatalogusok terén.

10. Az Állami Tudományos és Műszaki Bizottság 1979. szeptember 13-i keretutasítása a szövetségi és autonóm köztársaságokban, a megyékben és járásokban létrehozandó természettudományos és műszaki információs gyűjteményekről.

11. Az Ágazatközi Szak-, Tudományos és Műszaki Könyvtári Koordinációs Bizottság 1979. szeptember 17-i ülésén jóváhagyott módszertani útmutató az információs gyűjtemények szerkezetéről és használatuk hatékonyságának meghatározásáról.

12. Az Állami Tudományos és Műszaki Bizottság Tudományos–Műszaki Információs és Propaganda Igazgatóságának 1980. január 11-i 21–39/63. sz. körlevelét kísérő melléklet a tudományos–műszaki információs szerveknek szolgáltatott mikrofilmlapok árának megállapításáról.

II. Automatizált tudományos–műszaki információs rendszerek

13. Az Állami Tudományos és Műszaki Bizottság 1980. január 10-i rendelete a GASZNTI (Goszudarsztvennaja avtomatizirovannaja szisztema naucsno-tehnicseszkoj informacii – Állami Automatizált Tudományos–Műszaki Információs Rendszer) rubrikátorának használatáról és rendszeresítéséről.

14. Az Állami Tudományos és Műszaki Bizottság Tudományos–Műszaki Információs és Propaganda Igazgatóságának 1980. január 16-án rendszeresített kommunikatív formátum a szöveges információk mágnesszalagra viteléhez. (Ideiglenes utasítás.)

15. Az Állami Tudományos és Műszaki Bizottság Tudományos–Műszaki és Propaganda Igazgatóságának 1980. január 15-i szabályzata a mágnesszalagos információkereső tezaurusoknak a központi nyilvántartó szolgálathoz való beküldéséről.

16. Az Állami Tudományos és Műszaki Bizottság Tudományos–Műszaki Információs és Propaganda Igazgatóságának 1979. július 9-i szabályzata az információkereső tezaurusok regisztrálásának és szakértői bírálatának rendjéről.

III. Információs kiadványok közzététele

17. GOSZT 7.5–78. A periodikus és folytatólagos kiadványok és a nem-periodikus gyűjtemények közleményeinek kiadói megformálása. Felváltja a GOSZT 7.5–69 és GOSZT 7.10–70 szabványt. Érvényes 1979. január 1-től.

18. GOSZT 7.11–78. A külföldi európai nyelvek szavainak és szóösszetételeinek rövidítése a kiadványok bibliográfiai leírásában. Felváltja a GOSZT 7.11–70 szabványt. Érvényes 1979. július 1-től.

19. GOSZT 7.14–78. A kommunikatív formátum. A mágnesszalagos bibliográfiai leírások adatalemeinek szerkezete. Érvényes 1980. január 1-től.

20. GOSZT 16.447–78. Kiadványok. Az alapvető kiadványfélések neve és meghatározása. Érvényes 1979. július 1-től.

21. GOSZT 7.17–79. Útmutatók a könyvtárakról és a tudományos–műszaki tájékoztatási szervekről. Érvényes 1980. január 1-től.

22. GOSZT 7.18–79. A kartográfiai művek bibliográfiai leírása. Érvényes 1980. január 1-től.

23. GOSZT 7.16–79. A zeneművek bibliográfiai leírása. Érvényes 1980. január 1-től.

24. GOSZT 7.15–79. Nemzeti bibliográfiák. Szerkezetük, kiadói és nyomdai megformálásuk. Érvényes 1980. július 1-től.

25. GOSZT 7.19–79. A kommunikatív formátumok kitöltése. Érvényes 1980. július 1-től.

26. SZT SZÉV 2011–79. Referátum és annotáció. Az RSZ 2132–69 és RSZ 2133–69 szabványajánlást váltotta fel.

27. SZT SZÉV 2012–79. A szavak és szóösszetételek rövidítése a bibliográfiai leírásban.

28. 116. sz. árjegyzék. Könyvek, brosúrák, leprellők, zeneművek és könyvkötések kiskereskedelmi árai.

/Perecsen' rukovodjascih materialov po naucsno-tehniczeszkoj informacii. . . = Naucsno-Tehniczeszkaja Informacija, 1. sor. 4. sz. 1980. p. 28–29./

(Futala Tibor)

Szabványosítás és osztályozás

A könyvtári anyagok rendszerezésében forradalmi újítást hozott a Dewey-féle Tizedes Osztályozás, amelyet a 19. század végén és a 20. század elején vezettek be az USA könyvtáraiban. Ennek a rendszernek nemzetközileg továbbfejlesztett változatát, az Egyetemes Tizedes Osztályozást kötelező jelleggel 1921-ben vezették be, mégpedig a Szovjetunióban [1]. A használatára vonatko-

zó elhatározást 1963-ban a folyóiratokra is kiterjesztették, ami a nemzetközi információcserét jelentősen megkönnyítette.

Az ETO alkalmazására természetesen más országokban is sor került (NSZK, Lengyelország, Ausztria, Anglia).

Annak ellenére, hogy az ETO elsősorban könyvtári osztályozási rendszer, az NSZK könyvtáraiban ritkán fordul elő. Az 509 dokumentációs intézet közül is csak 85-ben vezették be. Az NSZK-ban jelenleg is többféle kísérlet folyik egy egységes osztályozási rendszer kialakítására [2, 3].

Az Unesco megbízta a FID-et az UNISIST osztályozási rendszere, az ún. *Broad System of Ordering (Átfogó Tárgyköri Osztályozás)* kidolgozásával, amely egyrészt a dokumentumállományok és adatgyűjtemények egységes leírásához és helymeghatározásához szolgál segéd-eszközzel, másrészt „közvetítő szótár” lenne a különféle helyeken használt osztályozási rendszerek és teauruszok egyes elemeinek összefüggésekbe való hozzásához. Amennyiben ez a rendszer megfelelőnek bizonyul, akkor várhatóan az egész világon bevezetik.

Napjainkban a világon 6-féle egységes osztályozási rendszert használnak. Ezek többsége még a múlt század végén keletkezett [4]:

	Keletkezésének ideje	Kiadásainak száma	Használóinak száma
DDC	1876	18	25 000
UDC	1897/1905	8	100 000
LCC	1904	több külön kötet	1 400
BC	1910/35/52	2	90
CC	1933	6	2 500
BBK	1960/1968	1	100

Rövidítések:

- DDC – Dewey Decimal Classification, USA
- UDC – Universal Decimal Classification, Den Haag
- LCC – Library of Congress Classification, USA
- BC – Bliss Classification, Anglia
- CC – Colon Classification, India
- BBK – Bibliotecsno-bibliograficseskaja klaszifikacija (Könyvtári–bibliográfiai Osztályozás), Szovjetunió

Látható, hogy világszerte a legismertebb és a legtöbbek által használt rendszer az ETO, amely főként a Szovjetunióban és más szocialista országokban terjedt el általánosan. A DDC használata a könyvtárakra korlátozódik, ott is elsősorban az angol nyelvterületen. Míg az ETO-t 23 nyelvre fordították le, addig a DDC-t csak 7 nyelvre. Az LCC használata most van elterjedőben, nem is annyira a minősége miatt, hanem mert a Library of Congress gépi katalogizálásához megfelel.

Az osztályozási rendszerek nem korlátozódnak csupán a könyvtári és dokumentációs munka területére,